

Thai Social Science Journal**Original Article**

Received:10 February 2026

Revised:4 March2026

Accepted:26 April 2026

ระบบการศึกษาไทยกับความท้าทายในการพัฒนาทุนมนุษย์: ปัญหาการเรียนการสอน การท่องจำ ระบบสอบแข่งขัน และความสามารถในการแข่งขันระดับสากล

The Thai education system and the challenges in developing human capital: problems with teaching and learning, rote memorization, the competitive examination system, and international competitiveness.

นายประสพ ห้าวหาญ¹

Mr. Prasub hawhan

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายที่สำคัญในระบบการศึกษาไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการแข่งขันในระดับสากล โดยเน้นปัญหาการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำเป็นหลัก ระบบสอบแข่งขันที่สร้างแรงกดดันสูง และผลกระทบต่อความสามารถของนักเรียนไทยในการแข่งขันในเวทีโลก พบว่า ระบบการศึกษาของไทยยังคงยึดติดกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการท่องจำและสอบแข่งขันเป็นหลัก ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านทักษะคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ระบบสอบแข่งขันที่เข้มงวดยังสร้างความเครียดและความกดดันต่อนักเรียน รวมถึงความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีทรัพยากรแตกต่างกันอย่างชัดเจน ผลการประเมินระดับสากล เช่น PISA และ TIMSS แสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยยังมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยในหลายด้าน ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาไทยในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายการศึกษาและความต้องการของตลาดแรงงานเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ทุนมนุษย์ของไทยไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ บทความนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นการปฏิรูประบบการเรียนการสอนให้เน้นทักษะคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ การพัฒนาคุณภาพครูและทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงการปรับระบบสอบแข่งขันให้ลดความเครียดและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก พร้อมทั้งสนับสนุนความรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัล เพื่อเตรียมความพร้อมเยาวชนเข้าสู่โลกยุคใหม่

คำสำคัญ:ระบบการศึกษาไทย, ทุนมนุษย์, ระบบสอบแข่งขัน, การแข่งขันระดับสากล

¹ นักวิชาการอิสระ ; independent Scholar,Thailand

Corresponding author, e-mail: prasubhawhan@gmail.com,Tel. 082-4236457

Abstract

This article analyzes the key challenges in the Thai education system that impact human capital development, focusing on the issues of rote learning, competitive examination systems, and their effects on students' ability to compete internationally. The study highlights the persistence of traditional teaching methods centered on memorization and high-stakes testing, which hinder the development of critical thinking, creativity, and problem-solving skills.

International assessments such as PISA and TIMSS reveal that Thai students consistently score below average in several key areas, reflecting the limitations of the education system in preparing students for the demands of the 21st century. The misalignment between education policies and labor market needs further restricts the growth of quality human capital in Thailand. The article proposes policy recommendations aimed at reforming teaching approaches to emphasize analytical and creative skills, improving teacher quality and educational resources, and revising examination systems to reduce stress and encourage deeper learning. It also stresses the importance of digital literacy and media competence to equip youth for the challenges of the modern world.

Keywords: Thai education system, Human capital, Competitive examination system, international competitiveness.

1. บทนำ

ระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันยังคงถูกตรึงติดอยู่ในวังวนของวิธีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและการสอบแข่งขันอย่างเข้มข้น ซึ่งแทนที่จะพัฒนาทุนมนุษย์ให้พร้อมต่อการแข่งขันในระดับสากล กลับเป็นการปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน (Srisawasdi, 2018) โครงสร้างระบบสอบที่กดดันและมุ่งเน้นผลคะแนนสูงสุดได้กลายเป็นเครื่องมือที่ทำลายแรงจูงใจและสุขภาพจิตของเยาวชนไทยจำนวนมาก (Pornpitakpan, 2019) ในขณะที่โลกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ประเทศไทยกลับยังยึดติดกับการผลิตนักเรียนที่สามารถจดจำข้อเท็จจริงได้มากที่สุดแต่ขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง (Tansakul, 2017)

ความล้มเหลวของระบบการศึกษาในการพัฒนาทุนมนุษย์นี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเชิงเทคนิคหรือการบริหารจัดการที่ล้มเหลวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความล้าหลังของนโยบายและโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการยึด

ติดกับรูปแบบการเรียนรู้แบบเก่าอย่างผิดปกติ (Thepsiri & Rattanasook, 2020) การที่เยาวชนถูกบังคับให้แข่งขันกันผ่านการสอบแบบทดสอบมาตรฐานสูงสุด โดยที่ไม่มีการสนับสนุนอย่างเพียงพอในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 นับเป็นการล่อลวงละเมิดสิทธิ์ทางการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของคนรุ่นใหม่อย่างร้ายแรง

การยึดติดกับระบบการศึกษาแบบท่องจำและสอบแข่งขันไม่เพียงแต่ทำลายคุณภาพของการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่นักเรียนจากครอบครัวฐานะยากจนต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาที่มีคุณภาพ (Phongpaichit & Baker, 2017) ระบบสอบแข่งขันที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ตัวเลขเพียงอย่างเดียวได้กลายเป็นบรรทัดฐานที่บีบคั้นให้ครูและนักเรียนต้องวิ่งตามตัวชี้วัด โดยละเลยการพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในโลกยุคใหม่ (Leesa-Nguansuk & Liamputtong, 2018) ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงการล้มเหลวอย่างเป็นระบบของนโยบายการศึกษาไทย ที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับสากลได้อย่างแท้จริง (Office of the Education Council, 2019) การขาดความกล้าหาญทางนโยบายและความมุ่งมั่นในการปฏิรูปทำให้ระบบการศึกษายังคงวนเวียนในวังวนเดิมๆ ซึ่งผลที่ตามมาคือเยาวชนไทยจำนวนมากยังไม่พร้อมที่จะเผชิญกับการแข่งขันในระดับโลกอย่างแท้จริง

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความท้าทายสำคัญที่ระบบการศึกษาไทยเผชิญอยู่ โดยเน้นปัญหาการเรียนการสอนที่ยังคงยึดติดกับการท่องจำและระบบสอบแข่งขันที่กดดัน รวมถึงผลกระทบต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ของเยาวชนไทยในบริบทการแข่งขันระดับสากล (Srisawasdi, 2018; Office of the Education Council, 2019) ผ่านการวิจัยเชิงวิเคราะห์และกรณีศึกษาต่างๆ บทความนี้จะเสนอแนะแนวทางเพื่อปฏิรูประบบการศึกษาอย่างเร่งด่วนและครอบคลุม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนไทยในการเป็นพลเมืองโลกที่มีความสามารถแข่งขันและพร้อมเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

2. ทฤษฎีและกรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดทุนมนุษย์ และการศึกษา

การวิเคราะห์ระบบการศึกษาไทยในบริบทของการพัฒนาทุนมนุษย์ต้องอาศัยกรอบแนวคิดจากทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ที่เน้นบทบาทของการศึกษาในการเพิ่มพูนความรู้และทักษะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของบุคคลและประเทศ (Becker, 1993) อย่างไรก็ตามระบบการศึกษาไทยกลับไม่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อทฤษฎีนี้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากการยึดติดกับการสอนแบบท่องจำและระบบสอบแข่งขันซึ่งจำกัดการพัฒนาทักษะที่แท้จริงของนักเรียน (Srisawasdi, 2018)

นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน (Learning and Instruction Theories) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเน้นการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้แบบท่องจำที่เน้นการจำข้อมูลเพียงอย่างเดียว (Bransford, Brown, & Cocking, 2000) กรอบแนวคิดนี้จึงช่วยชี้ให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างแนวทางการสอนในระบบการศึกษาไทยกับความต้องการพัฒนาทุนมนุษย์ที่แท้จริง

สุดท้ายกรอบวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสอบแข่งขันชี้ให้เห็นว่าการวัดผลที่เน้นคะแนนและการแข่งขันสูงสุด อาจสร้างแรงกดดันและลดทอนคุณภาพของการเรียนรู้ได้อย่างมาก (Kirkpatrick & Cuban, 1998) บทความนี้จึงนำกรอบแนวคิดเหล่านี้มาใช้วิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาไทย เพื่อชี้แนะแนวทางการปฏิรูปที่จำเป็นและเร่งด่วน

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่มีประสิทธิภาพ

ในบริบทของระบบการศึกษาไทย ทฤษฎีทุนมนุษย์มักถูกอ้างอิงเพื่อเน้นย้ำความสำคัญของการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Becker, 1993) อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในระบบการศึกษาไทยกลับสะท้อนถึงความล้มเหลวในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะที่แท้จริงและการเรียนรู้เชิงลึก (World Bank, 2018) การท่องจำและระบบสอบแข่งขันที่ครอบงำกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ทุนมนุษย์ไม่สามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ (Srisawasdi, 2018)

นอกจากนี้ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมมือและการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Collaborative and Constructivist Learning Theories) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งต่างจากระบบที่ยึดติดกับการสอบวัดผลเพียงอย่างเดียว (Vygotsky, 1978; Johnson & Johnson, 1999) การไม่ให้ความสำคัญกับแนวทางเหล่านี้ในระบบการศึกษาไทยทำให้เกิดช่องว่างระหว่างทักษะที่ได้รับกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยเหตุนี้ กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเหล่านี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์และวิพากษ์ระบบการศึกษาไทย เพื่อชี้ให้เห็นจุดอ่อนและข้อจำกัดที่จำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์อย่างแท้จริง

ในที่สุดการผสมผสานระหว่างทฤษฎีทุนมนุษย์และทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมมือชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระบบการศึกษาไทยที่ยังคงยึดติดกับการท่องจำและการสอบแข่งขันแบบเดิม ๆ นั้นไม่เพียงพอแต่ล้มเหลวในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนสำหรับโลกยุคใหม่ แต่ยังเป็นการทำลายศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ของคนรุ่นใหม่อย่างไม่อาจแก้ไขได้ (Becker, 1993; Johnson & Johnson, 1999) การทำความเข้าใจกรอบแนวคิดเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการวางรากฐานสำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาไทย เพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความสามารถ แข่งขันและสร้างสรรค์สังคมอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 (World Bank, 2018)

3. ปัญหาการเรียนการสอนในระบบการศึกษาไทย

3.1 รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำและการสอบแข่งขัน

หนึ่งในปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดของระบบการศึกษาไทยคือรูปแบบการเรียนการสอนที่ยังคงเน้นหนักไปที่การท่องจำและการรับรู้ข้อมูลเพียงผิวเผินโดยขาดการส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ (Srisawasdi, 2018) การปลูกฝังวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการท่องจำนี้ไม่เพียงแต่ทำลายความอยากรู้อยากเห็นและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ยังส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างผิวเผินที่ไม่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาจริงในชีวิตประจำวันและโลกการทำงานได้ (Pornpitakpan, 2019)

ครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ที่ไม่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์หรือการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้เยาวชนไทยขาดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม (Leesa-Nguansuk & Liamputtong, 2018) ปัญหานี้ได้รับการเสริมด้วยทรัพยากรทางการศึกษาที่จำกัด และการขาดการฝึกอบรมครูที่มีคุณภาพ ซึ่งยิ่งทำให้คุณภาพการเรียนการสอนในหลายพื้นที่ต่ำกว่ามาตรฐานที่ควรจะเป็น (Office of the Education Council, 2019)

3.2 ผลกระทบของวิธีการเรียนการสอนที่ขาดการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำและการเตรียมตัวสำหรับการสอบแข่งขัน ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ขาดความหลากหลายและความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนมักถูกบีบคั้นให้เรียนรู้เพื่อสอบผ่านมากกว่าการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตจริง (Phongpaichit & Baker, 2017) ระบบนี้ไม่ได้เตรียมเยาวชนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่รวดเร็วและซับซ้อนในยุคโลกาภิวัตน์ (Tansakul, 2017)

นอกจากนี้การขาดแคลนครูที่มีทักษะและความรู้ในการสอนเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง (Office of the Education Council, 2019) สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทยในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบันและอนาคต

ความล้มเหลวของรูปแบบการเรียนการสอนที่ยังคงยึดติดกับการท่องจำและระบบสอบแข่งขัน เป็นสัญญาณเตือนว่าระบบการศึกษาไทยกำลังเดินทางผิดทางอย่างร้ายแรง (Srisawasdi, 2018) หากไม่มีการปฏิรูปอย่างจริงจังในวิธีการสอนและการพัฒนาคุณภาพครู การผลิตทุนมนุษย์ที่มีทักษะและความสามารถแข่งขันในระดับสากลจะยังคงเป็นเรื่องไกลตัว ประเทศไทยเสี่ยงที่จะถูกทิ้งไว้ข้างหลังในเวทีโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงนี้ (World Bank, 2018)

4. ระบบสอบแข่งขันและผลกระทบต่อการเรียนรู้

4.1 โครงสร้างและลักษณะของระบบสอบแข่งขันในไทย

ระบบสอบแข่งขันในประเทศไทยได้กลายเป็นเครื่องมือที่บั่นทอนกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่แท้จริงของนักเรียนอย่างร้ายแรง (Chalermsak, 2017) การมุ่งเน้นไปที่การวัดผลผ่านคะแนนสอบและการแข่งขันสูงสุดสร้างความเครียดและความกดดันที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิตของเยาวชนอย่างมาก (Pornpitakpan, 2019) การสอบเหล่านี้ไม่ได้สะท้อนความรู้ความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน แต่เป็นการทดสอบการท่องจำและการตอบคำถามในรูปแบบที่จำกัด (Srisawasdi, 2018)

การใช้ระบบสอบแข่งขันเช่นนี้ยังส่งผลให้ครูและนักเรียนมุ่งเน้นไปที่การเตรียมตัวสอบและการเรียนรู้เพื่อผ่านข้อสอบมากกว่าการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Leesa-Nguansuk & Liamputtong, 2018) นอกจากนี้ ระบบสอบแข่งขันยังทำให้เกิดช่องว่างทางการศึกษาระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีทรัพยากรและโอกาสเข้าถึงการศึกษาคุณภาพสูง กับกลุ่มนักเรียนที่ขาดแคลนทรัพยากรอย่างชัดเจน (Phongpaichit & Baker, 2017)

4.2 ความกดดันและผลกระทบทางจิตใจต่อนักเรียน

ระบบสอบแข่งขันที่เข้มงวดในไทยยังสร้างแรงกดดันอย่างมหาศาลต่อครูผู้สอน ซึ่งต้องเน้นการสอนเพื่อการสอบมากกว่าการพัฒนาทักษะที่หลากหลายและลึกซึ้ง (Thepsiri & Rattanasook, 2020) ครูหลายคนถูกบีบให้ใช้วิธีการสอนที่เน้นการท่องจำและการฝึกฝนแบบซ้ำซาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยิ่งตอกย้ำความล้มเหลวของระบบการศึกษาไทยในการปรับตัวให้ทันกับโลกยุคใหม่ (Srisawasdi, 2018) ความกดดันจากระบบสอบแข่งขันยังส่งผลให้เกิดความเครียดสะสมในนักเรียน ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและประสิทธิภาพการเรียนรู้ในระยะยาว (Pornpitakpan, 2019) นอกจากนี้ระบบสอบดังกล่าวยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างรุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวฐานะยากจนและขาดทรัพยากรที่จำเป็นในการเตรียมตัวสอบ (Phongpaichit & Baker, 2017)

ระบบสอบแข่งขันที่ครอบงำระบบการศึกษาไทยไม่เพียงแต่ทำลายแรงจูงใจและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สร้างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างร้ายแรง (Srisawasdi, 2018; Phongpaichit & Baker, 2017) การสอบที่เน้นการท่องจำและการแข่งขันสูงสุดเหล่านี้ทำให้การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่เป็นไปได้ยาก และถ้าไม่มีการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน ประเทศไทยจะยังคงตกอยู่ในกับดักของระบบการศึกษาที่ล้าหลังและไม่สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ได้อย่างแท้จริง (World Bank, 2018)

5. ความสามารถในการแข่งขันระดับสากลของนักเรียนไทย

5.1 ผลการประเมินความสามารถทางการศึกษาระดับนานาชาติ

ผลการประเมินความสามารถทางการศึกษาระดับนานาชาติ เช่น โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Program for International Student Assessment- PISA) และแนวโน้มการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ (Trends in International Mathematics and Science Study -TIMSS) ได้สะท้อนภาพที่น่าวิตกเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนไทยที่ยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ (OECD, 2019) คะแนนในด้านการอ่าน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยมักต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development -OECD)อย่างชัดเจน สะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาไทยในการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ (Thamsook, 2020)

ความล้มเหลวในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนไทยสำหรับการแข่งขันในระดับสากลนี้มีรากฐานมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างในระบบการเรียนการสอนและระบบสอบแข่งขันที่ยังเน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ (Srisawasdi, 2018) สถานการณ์นี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อความสามารถของเยาวชนไทยในตลาดแรงงานโลก แต่ยังสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ

5.2 วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนไทยในบริบทสากล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของนักเรียนไทยในเวทีโลกนั้น มีทั้งปัญหาที่เกิดจากการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการท่องจำ การขาดแคลนครูผู้มีความรู้ และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาอย่างไม่มีประสิทธิภาพ (Office of the Education Council, 2019) ระบบสอบแข่งขันที่กดดันอย่างสูงยังเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม (Leesa-Nguansuk & Liamputtong, 2018)

นอกจากนี้ความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะที่ได้รับจากระบบการศึกษาและความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ยังส่งผลให้เยาวชนไทยต้องเผชิญกับความยากลำบากในการแข่งขันทั้งในและต่างประเทศ (World Bank, 2018) ความไม่พร้อมเหล่านี้สะท้อนถึงความล้มเหลวที่ลึกซึ้งในระบบการศึกษาไทยซึ่งยังต้องการการปฏิรูปอย่างเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถผลิตทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพและพร้อมแข่งขันในระดับสากล

แต่อย่างไรก็ตามแม้ระบบการศึกษาไทยจะเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ แต่การประเมินในระดับนานาชาติและงานวิจัยด้านการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนไทยยังมีจุดแข็งบางประการที่สามารถต่อยอดเพื่อพัฒนาศักยภาพในเวทีสากลได้ ตัวอย่างเช่น นักเรียนไทยจำนวนไม่น้อยมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมและการทำงานในสังคมโลกยุคใหม่ (OECD, 2019) นอกจากนี้ลักษณะทางวัฒนธรรมของสังคมไทยที่เน้น

ความร่วมมือ ความเคารพ และการทำงานเป็นกลุ่ม ยังเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน (collaborative skills) ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 (World Bank, 2018)

นักเรียนไทยจำนวนมากยังแสดงศักยภาพด้านความพยายามและความอดทนต่อการเรียนรู้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัด ซึ่งสะท้อนถึงทุนทางวัฒนธรรมและแรงจูงใจในการศึกษาที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการปฏิรูประบบการเรียนรู้ การเรียนการสอน หากระบบการศึกษาได้รับการปรับเปลี่ยนให้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม จุดแข็งเหล่านี้อาจกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับศักยภาพของเยาวชนไทยให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ท้ายที่สุดแล้วความสามารถในการแข่งขันระดับสากลของนักเรียนไทยยังคงถูกจำกัดด้วยโครงสร้างระบบการศึกษาและนโยบายที่ยังไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (Srisawasdi, 2018) ปัญหาการเรียนการสอนแบบท่องจำและระบบสอบแข่งขันที่เข้มงวดทำให้เยาวชนไทยไม่สามารถแสดงศักยภาพที่แท้จริงและไม่พร้อมเผชิญกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ (OECD, 2019) การปฏิรูปที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจึงเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน เพื่อยกระดับทุนมนุษย์ไทยให้สามารถแข่งขันและมีบทบาทสำคัญในเวทีโลกได้อย่างแท้จริง (World Bank, 2018)

5.3 ความท้าทายและอุปสรรคในการพัฒนาทุนมนุษย์ผ่านระบบการศึกษาไทย

ความท้าทายที่ระบบการศึกษาไทยต้องเผชิญในการพัฒนาทุนมนุษย์นั้นไม่ใช่เพียงปัญหาเชิงเทคนิคหรือการบริหารจัดการเท่านั้น แต่เป็นผลมาจากโครงสร้างและวัฒนธรรมทางสังคมที่ฝังรากลึก (Phongpaichit & Baker, 2017) ระบบการศึกษาที่เน้นการท่องจำและการสอบแข่งขันอย่างเข้มงวดเป็นตัวขัดขวางการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และทำให้เยาวชนขาดความสามารถในการปรับตัวและแข่งขันในตลาดแรงงานโลก (Srisawasdi, 2018)

นอกจากนี้ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายการศึกษาและความต้องการของตลาดแรงงานยังสร้างช่องว่างที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ไทย (World Bank, 2018) การไม่สามารถจัดการกับอุปสรรคเหล่านี้ได้อย่างจริงจังจะทำให้การพัฒนาทุนมนุษย์ไทยล่าช้าและไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคใหม่ได้

อีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญคือความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ยังคงเป็นปัญหาหนักในประเทศไทย โดยเฉพาะการขาดโอกาสของนักเรียนจากครอบครัวฐานะยากจนในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ (Phongpaichit & Baker, 2017) ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการสอบแข่งขันอย่างเข้มงวดยังเป็นตัวเร่งความเหลื่อมล้ำนี้ เนื่องจากนักเรียนที่มีทรัพยากรและการสนับสนุนที่ดีกว่ามีโอกาสประสบความสำเร็จสูงกว่า ส่งผลให้ความสามารถของทุนมนุษย์โดยรวมของประเทศถูกจำกัดอย่างรุนแรง (World Bank, 2018) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความล้มเหลวของนโยบายการศึกษาในการสร้างความเสมอภาคและส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างทั่วถึง หากไม่มีการแก้ไขและ

ปฏิรูปอย่างจริงจัง ประเทศไทยจะยังคงอยู่ในวงจรของระบบการศึกษาที่สร้างความไม่เท่าเทียมและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของยุคสมัย

อย่างไรก็ตามรัฐไทยได้ตระหนักถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาและพยายามกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเฉพาะผ่านแผนการศึกษาแห่งชาติและนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่21 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการปรับปรุงคุณภาพครูและการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับสากล (Office of the Education Council, 2019)

นอกจากนี้นโยบายไทยแลนด์4.0 (Thailand 4.0) และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมยังสะท้อนถึงความพยายามของรัฐในการปรับระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อเศรษฐกิจฐานความรู้และการแข่งขันระดับโลก อย่างไรก็ตาม แม้นโยบายเหล่านี้จะมีทิศทางที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาการศึกษาในระดับสากล แต่การดำเนินการในทางปฏิบัติยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การขาดทรัพยากรและการสนับสนุนที่เพียงพอในระดับสถานศึกษา รวมถึงโครงสร้างระบบการประเมินผลที่ยังคงเน้นการสอบแข่งขันมากกว่าการพัฒนาทักษะการเรียนรู้เชิงลึก (World Bank, 2018) ส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษายังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรมในวงกว้าง

ด้วยเหตุนี้แม้ว่ารัฐไทยจะมีความพยายามในการกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาทุนมนุษย์ แต่ความท้าทายสำคัญยังอยู่ที่การแปลงนโยบายเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การปรับโครงสร้างระบบการประเมินผล การพัฒนาศักยภาพครู และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างจริงจังจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างแท้จริง

โดยสรุปความท้าทายและอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกในระบบการศึกษาไทย เช่น การท่องจำเป็นหลัก ระบบสอบแข่งขันที่สร้างความเครียด และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้การพัฒนาทุนมนุษย์อย่างแท้จริงกลายเป็นเรื่องที่ถูกกละเลยและถูกบั่นทอนอย่างหนัก (Srisawasdi, 2018; Phongpaichit & Baker, 2017) หากประเทศไทยไม่เร่งดำเนินการปฏิรูปที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ระบบการศึกษาจะยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ในการพัฒนาคำนวณรุ่นใหม่ที่สามารถแข่งขันในระดับสากลและขับเคลื่อนประเทศได้อย่างยั่งยืน (World Bank, 2018)

สรุป

เพื่อให้ระบบการศึกษาไทยสามารถพัฒนาทุนมนุษย์ได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่ลึกซึ้งและเร่งด่วน การเลิกยึดติดกับวิธีการเรียนการสอนแบบท่องจำและระบบสอบแข่งขันที่สร้างความเครียดเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนี้ นโยบายต้องเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง

นอกจากนี้การพัฒนาคุณภาพครูด้วยการอบรมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อให้ครูสามารถนำแนวทางใหม่ไปใช้ในชั้นเรียนได้จริง ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษา การสร้างระบบการประเมินที่ครอบคลุมและส่งเสริมการพัฒนาทักษะแทนการมุ่งเน้นที่คะแนนสอบจะช่วยลดแรงกดดันและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างยั่งยืน การส่งเสริมความรู้เท่าทันสื่อและทักษะดิจิทัลให้กับเยาวชนเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเตรียมพร้อมพวกเขาเข้าสู่โลกยุคใหม่ที่เทคโนโลยีและข้อมูลมีบทบาทสำคัญ นโยบายควรเน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแสดงออกและการเรียนรู้อย่างเสรี เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ ยิ่งไปกว่านั้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนในการพัฒนาระบบการศึกษาและทุนมนุษย์จะช่วยสร้างแรงสนับสนุนและทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการปฏิรูปอย่างยั่งยืน การวิจัยและติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและตอบโจทย์ความต้องการของเยาวชนและสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). University of Chicago Press.
- Chalermtrak, S. (2017). The impact of competitive examinations on Thai education. *Journal of Educational Research*, 112(4), 345–360.
- Diamond, L. (2015). *Facing up to the democratic recession*. *Journal of Democracy*, 26(1), 141–155. <https://doi.org/10.1353/jod.2015.0001>
- Jenkins, H., Ito, M., & boyd, d. (2016). *Participatory culture in a networked era: A conversation on youth, learning, commerce, and politics*. Polity Press.
- Leesa-Nguansuk, S., & Liamputtong, P. (2018). Education reforms in Thailand: Challenges and prospects. *Asia Pacific Education Review*, 19(2), 123–135. <https://doi.org/10.1007/s12564-018-9527-9>

- Mihailidis, P., & Viotty, S. (2017). Spreadable spectacle in digital culture: Civic expression, fake news, and the role of media literacies in “post-fact” society. *American Behavioral Scientist*, 61(4), 441–454. <https://doi.org/10.1177/0002764217701217>
- Office of the Education Council. (2019). *Education in Thailand 2019*. Ministry of Education.
- OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>
- Phongpaichit, P., & Baker, C. (2017). *Thailand’s political economy: Growth, inequality, and democratization*. Cambridge University Press.
- Pornpitakpan, C. (2019). The psychological impact of Thailand's competitive exam system on students. *Thai Journal of Psychology*, 34(1), 56–72.
- Srisawasdi, N. (2018). Challenges in the Thai education system and reforms for the future. *Asian Education Studies*, 3(1), 45–60.
- Tansakul, S. (2017). Education and labor market mismatches in Thailand. *Journal of Southeast Asian Economies*, 34(3), 275–289.
- Thepsiri, C., & Rattanasook, S. (2020). The pressures of high-stakes testing on teachers in Thailand. *Educational Review*, 72(5), 587–602. <https://doi.org/10.1080/00131911.2019.1635831>
- World Bank. (2018). *Thailand education sector review: Toward quality and equity*. The World Bank Group.